

Stockholm den 25 januari 2018

R-2017/2138

Till Justitiedepartementet

Ju2017/08822/L6

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 15 november 2017 beretts tillfälle att avge yttrande över promemorian Följdändringar till ändrade mediegrundlagar (Ds 2017:57).

Sammanfattning

Advokatsamfundet har med angivna undantag ingen erinran mot förslagen i promemorian. Advokatsamfundet delar dock inte bedömningen i promemorian om att det saknas behov av kompletterande lagstiftning.

Advokatsamfundet avstyrker vidare förslaget att ett krav på regeringens medgivande inte bör införas för att bevilja internationellt rättsligt bistånd.

Behov av kompletterande lagstiftning

Advokatsamfundet anser att frånvaro av kompletterande lagstiftning, enligt förslaget i promemorian s. 118 ff. öppnar för ett tolkningsutrymme, vilket typiskt sett leder till en bristande förutsebarhet i en viktig fråga.

Advokatsamfundet har tidigare uttryckt att uppgifter i vissa databaser kan medföra ett så stort intrång i enskildas personliga integritet att det finns skäl att undanta dessa från grundlagsskydd (se remiss 2016/1958, Ju2016/06394/L6). Advokatsamfundet konstaterar dock att de undantags- eller delegationsbestämmelser som regeringen nu föreslagit (se prop. 2017/18:49) alltför lätt kan komma i konflikt med den ordning med

innehållsneutrala bedömningsgrunder, som präglar tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL).

En lagteknisk lösning som bygger på en helhetsbedömning av skriftens eller databasens innehåll, liksom på antaganden om läse- eller användarkretsen, är inte lämplig. Även om det kan te sig principiellt mindre lyckat att genom lag precisera det närmare innehållet i grundlagsbestämmelser, finns det i föreliggande fall ändå anledning att med kompletterande lagstiftning undvika risken för att domstolar och rättstillämpare ges ett skön, i frågan om vilket grundlagsskydd enligt TF och YGL som ska gälla. Det framstår som olämpligt att anförtro tillsynsmyndigheter och allmänna domstolar tillämpningen av centrala frågor, som gäller tryck- och yttrandefriheten, då nämnda myndigheter saknar den vana av och insikt i ämnet som inryms i exempelvis verksamheten hos Justitiekanslern.

I detta sammanhang vill Advokatsamfundet också peka på den principiellt tveksamma ståndpunkten i promemorian, att uppgiftssamlingar som faller utanför grundlagsskydd på grund av de nya delegationsbestämmelserna per se inte heller kan omfattas av dataskyddslagstiftningens journalistundantag (s. 121). Bedömningen bör göras på ett mer nyanserat sätt än så, enligt Advokatsamfundet.

En kompletterande lag skulle kunna ange hur prövningen ska ske i fråga om särskilda risker för otillbörliga intrång i den enskildes integritet, att nyhetsbyråer med professionella kunder inte omfattas av undantaget och att undantaget inte tillämpas om verksamheten där uppgifterna förekommer har ett journalistiskt ändamål.

Ett lagtekniskt påpekande är att svensk lag på tryck- och yttrandefrihetens område är en central del av den svenska konstitutionen. När dataskyddsdirektivet, 95/46/EG, antogs uttryckte den svenska regeringen, noterat i ministerrådets protokoll, att Sverige anser att begreppet konstnärliga och litterära uttryck mer syftar på uttrycksmedlen än kommunikationens innehåll eller dess kvalitet. Ståndpunkten harmonierar med principerna för TF:s och YGL:s uppbyggnad. Mot den bakgrunden framstår det som felaktigt och inte önskvärt att en betydande insnävning av grundlagsskyddet i TF och YGL kan förestavas av föreskifter i dataskyddsförordningen – något som skulle kunna bli en följd av förslaget i promemorian. Även av detta skäl finns det anledning att ange och precisera gränserna för undantaget i nationell lag och inte låta saken styras av reglerna i dataskyddsförordningen samt de ändringar som den kan underkastas över tid.

Ett annat sätt att uttrycka saken är att den bedömning som kommer till uttryck i promemorian öppnar för att omfånget av det svenska grundlagsskyddet i praktiken överlämnas till EU-domstolens bedömning. Detta vore en väsentlig ändring av den hittillsvarande svenska hållningen.

Internationellt rättsligt bistånd

Advokatsamfundet avstyrker förslaget att införa delegationsbestämmelser, avseende möjligheten att lämna internationellt rättsligt bistånd.

Enligt regeringens förslag i prop. 2017/18:49 utvidgas möjligheterna för svenska myndigheter att lämna internationellt rättsligt bistånd, om det inte strider mot allmänna principer på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. Enligt Advokatsamfundets mening är det problematiskt ur ett rättssäkerhetsperspektiv att den föreslagna lagen inte anger grunderna för principerna på detta område. Advokatsamfundet noterar att Lagrådet gav uttryck för samma uppfattning.

Den begränsnings- och kontrollmöjlighet, som ett krav på medgivande från regeringen innebär, bör tas tillvara. Risken för den i promemorian uppmärksammade frågan att regeringens uppfattning skulle kunna påverka dömandet, kan omhändertas genom att framställan till regeringen görs i ett sent skede av förfarandet.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Anne Ramberg